

Nekategorizirano

U SPEKTRU BOGATSTVA RAZLIČITOSTI – 5 – Visoki standard poštovanja ljudskih prava u Hrvatskoj – POŠTOVANJE PRAVA PRIPADNIKA ROMSKE NACIONALNE MANJINE

27. svibnja 2021. [Antun Brađašević Edit](#)

Općenito o Romima u Hrvatskoj

Umjesto nagađanja i površnih ocjena, za početak vam donosimo pregršt egzaktnih podataka. Romi su **jedna od 22 nacionalne manjine** koje se izričekom spominju u Izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske, gdje se kaže: „... Republika Hrvatska ustanovljuje se kao nacionalna država hrvatskog naroda i država pripadnika nacionalnih manjina: Srba, Čeha, Slovaka, Talijana, Mađara, Židova, Nijemaca, Austrijanaca, Ukrajinaca, Rusina, Bošnjaka, Slovenaca, Crnogoraca, Makedonaca, Rusa, Bugara, Poljaka, Roma, Rumunja, Turaka, Vlaha, Albanaca i drugih, koji su njezini državljani, kojima se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama OUN-a i zemalja slobodnog svijeta.“

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz posljednjeg popisa stanovništva iz 2011. godine u Republici Hrvatskoj živi **16.975** Roma, dok je procjena Vijeća Europe o broju Roma u RH bila između **30.000 i 40.000**. Tijekom 2017. godine, u okviru projekta „Prikupljanje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma“ financiranog u okviru IPA 2012 programa, koji je za Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina provodio konzorcij ugovaratelja Ecorys Hrvatska d.d. i Centar za mirovne studije, provedeno je opsežno znanstveno

istraživanje romske populacije u Republici Hrvatskoj. Nalazi istraživanja objavljeni su u kolovozu 2018. godine u publikaciji „[Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka](#)“, dostupno na mrežnim stranicama Ureda.

Krunoslava Petrović iz Belog Manastira i njena djeca

Prema tim podacima iz istraživanja u RH živi **24.524** pripadnika romske nacionalne manjine, na 134 lokaliteta u 15 županija Republike Hrvatske, što je dosad prvi precizni pokazatelj brojnosti romske populacije u Hrvatskoj. U Hrvatskoj živi osam različitih romskih skupina, autohtoni hrvatski Romi su [Lovari](#). Prema vjeroispovijesti većina Roma u Hrvatskoj su katolici (**8.299**), zatim muslimani (**5.039**) i pravoslavci (**2.381**). Najveći dio romske populacije Hrvatske živi u **13** međimurskih romskih naselja.

Romi obitavaju na području Republike Hrvatske od 14. stoljeća. Prema povijesno-lingvističkim izvorima može se zaključiti kako Romi potječu iz sjeverozapadne Indije (Dardistan, Kafiristan), područja oko rijeke Gangesa, a migracije Roma odvijale su se stoljećima od Indije, preko Afganistana i Perzije. O Romima u Republici Hrvatskoj govori nekoliko istraživanja provedenih posljednjih dvadesetak godina. Među najznačajnijima su: istraživanje Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu, iz 1982., čiji su rezultati objavljeni pod naslovom “Društveni položaj Roma u SR Hrvatskoj”; istraživanje Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, iz 1998. godine, pod naslovom “Društveni i razvojni položaj Roma u Hrvatskoj”, te Državnog zavoda za obitelj, materinstvo i mladež, iz 2002., pod naslovom “Struktura romskih obitelji i poimanje sadržaja roditeljstva u njima”. Prema navodima spomenutog istraživanja iz 1998., Romi se na području Hrvatske spominju prvi put u Dubrovniku 1362. godine, u trgovačkom spisu. Desetak godina kasnije (1373. godine) Romi se spominju i u Zagrebu, gdje su trgovci, krojači i mesari. U Dubrovniku Romi (Jeđupi) žive u Gružu i već krajem XIV. i u XV. stoljeću formiraju srodničke zadruge koje se bave tradicionalnim romskim zanatima i glazbom. U srednjem je vijeku romsko stanovništvo vezano za gradove. U Puli 1497. djeluje svećenik Dominik Ciganin, a 1500. godine Romi se spominju u predgrađu Šibenika. O stvarnom broju i položaju Roma u Hrvatskoj tijekom XVI. i XVII. stoljeća, malo je podataka. Cigani “šipuši”, svirači, spominju se u Hrvatskoj 1671. godine. U Međimurju se Romi spominju 1688. godine, kada je u Legradu (koji tada

administrativno pripada Međimurju) kršteno dijete “ciganskog” vojvode Ivana, a u XVIII. stoljeću međimurski feudalci dozvoljavaju doseljavanje Roma koritara.

Aktualna novija istraživanja su pokazala kako su uvjeti življenja s kojima se suočava veći dio romske populacije u Republici Hrvatskoj, vrlo teški, prvenstveno zbog visoke stope nezaposlenosti, nedovoljnog obuhvata sustavom obrazovanja, neadekvatnih stambenih uvjeta te (ne)uređenosti prostora naseljenih Romima. O materijalnim prilikama Roma najzornije govori podatak spomenutog istraživanja iz 2002., da u 89% ispitanih kućanstava ni jedan član nema stalnih izvora prihoda. Romi su u javnosti često diskriminirani. Nažalost, nerijetko su etiketirani kao problematične osobe s lošom higijenom. Romi su u startu u nezavidnom položaju naspram većinskog stanovništva te im se teže probiti do nekog društvenog položaja, a isto tako koči ih i vlastita romska zajednica u kojoj vladaju drugačije vrijednosti od onih većinskog stanovništva. Ipak, u posljednjih nekoliko godina primjetan je pomak u suradnji romskih predstavnika i lokalnih vlasti, upravo u svrhu postizanja mirnog suživota većinskog stanovništva i romske zajednice.

Odnos prema romskoj manjini – od odlične legislative do problema u praksi

Ako gledamo kako su u hrvatskom zakonodavstvu regulirana romska (ljudska) prava, tada bi smo mogli reći kako prednjačimo u odnosu na brojne druge zemlje EU, gdje neke od njih čak i drastično krše ta prava, pa čak i raseljavaju ili deportiraju Rome što je dakako potpuno necivilizacijski i za svaku osudu, pogotovo u ovom 21. stoljeću. U praksi činjenično stanje je drugačije i u Hrvatskoj od onog kakvog ga da naslutiti odlična legislativa. Romi se vrlo slabo školuju, još teže zapošljavaju, u socijalnom smislu njihova situacija je nezavidna, nemaju dovoljnu zdravstvenu zaštitu, imaju brojne stambene i komunalne probleme, žrtve su predrasuda i stereotipa, stigmatizacije i poslodavci ih nerado zapošljavaju. Dakako ne treba generalizirati, međutim egzaktni podaci i istraživanja ipak pokazuju pravu istinu koja baš i nije dobra. Ipak, sa državne razine ali i od strane predstavnika Roma u društvenom životu i iz sfere znanosti, vidljivi su ogromni pomaci primjerice u odnosu na razdoblje od prije svega nekoliko godina. Usudio bi se i ustvrditi kako situacija nije nikada bila bolja i ima tendenciju daljnjeg unapređenja.

Brojne prethodne pa i ova aktualna Vlada RH donijele su niz važnih dokumenata. Temeljni (noviji) dokumenti Vlade RH s ciljem poboljšanja položaja romske nacionalne manjine su sljedeći: [Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine](#) (studenj 2012.), [Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine, za 2019. i 2020. godinu](#) (srpanj 2019.). Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine nadograđuje se na Nacionalni program za Rome iz 2003. godine, U svrhu praćenja provedbe cjelokupnog operativnog dijela Nacionalne strategije Vlada Republike Hrvatske osnovala je [Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine](#). U svezi ovih podataka svi oni koje to zanima mogu proučiti sljedeća izvješća: [Izvješće o provedbi Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje 2013.-2020., za 2019. i 2020. godinu](#), te [Izvješće o provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine, za 2018. godinu](#).

Saborski zastupnik Veljko Kajtazi

Evo što o tome kaže u jednom od intervjua, deklarirani Rom i romski lider Veljko Kajtazi, zastupnik 12 nacionalnih manjina (među kojima je i romska) u Hrvatskom saboru:

„Unazad deset godina napravljeno je puno toga. Između ostalog uspjeli smo okupiti veliki broj pripadnika zajednice u Savez Roma „Kali Sara“ u okviru kojeg obilježavamo, ne samo Svjetski dan Roma, već i još dva značajna datuma za pripadnike naše zajednice. To je Međunarodni dan sećanja na stradanje Roma u Drugom svjetskom ratu i Svjetski dan romskog jezika. Nismo stali samo na obelježavanju ovih praznika pa danas na Filozofskom fakultetu imamo dva izborna predmeta Romski jezik 1 i 2 i Književnost i kultura Roma, a imamo i magistarske studije Romistike na ovom fakultetu. Na inicijativu našeg Saveza predložili smo i UNESCO-u da romski jezik prizna kao kulturnu baštinu što je prihvaćeno 2015. godine. Kada je u pitanju genocid nad Romima, naša zajednica izgradila je Memorijalni centar u Ušticu kod Jasenovca. Otvorili smo i Središnju knjižnicu Roma koje je biti najbolja u Europi, a takođe u Zagrebu smo otkrili prekrasnu skulpturu. Tu su naravno i razni projekti koji podrazumijevaju besplatnu pravnu pomoć, socijalnu zaštitu, stanovanje, zdravlje i tome slično.“- kaže Kajtazi.

Rekli smo kako su podatci o školovanju Roma pogotovo u visokoškolskim ustanovama poražavajući, no i tu se posebno zadnje dvije godine događa nešto vrlo pozitivno. Evo nekih najnovijih dobrih podataka koji su prije bili nezamislivi. Obrazovanje postaje sve bitnije pokazuje i povećan broj upisa na visokoškolske ustanove.

Kako je potvrdio *Phralipen* za 46 romskih studenata i studentica ove godine je dodijeljena državna stipendija, što je dosad najveći broj dodijeljenih stipendija i prijavljenih studenata/ica. Podsjećamo da je u akademskoj godini 2019/2020. Ministarstvo znanosti i obrazovanja dodijelilo [27 stipendija](#) studentima pripadnicima/ama romske nacionalne manjine upisane na sveučilišne, stručne i poslijediplomske studije na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj. U školskoj i akademskoj godini 2020/2021. Grad Zagreb donio je odluku o dodjeli stipendije za 75 učenika i učenica pripadnika/ca romske nacionalne manjine iz 26 različitih škola, od kojih je 10

stipendija dodjeljeno polaznicima Centra za odgoj i obrazovanje “Slava Raškaj”. Od ukupnog broja učenika kojima je dodijeljena Stipendija za školsku godinu 2020/2021. 28 učenika je prvih razreda, 12 učenika drugih razreda, 25 učenika trećih razreda i 10 učenika četvrtih razreda srednjih škola. Od ukupnog broja stipendista, 42 su učenice i 33 učenika. Kada je riječ o studentima/cama stipendiranih koji primaju gradsku stipendiju riječ je o 7 stipendista – 4 stipendista su studenti/ce Zdravstvenog veleučilišta Zagreb, po 1 stipendist je student/ca Libertas sveučilišta, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od sedam stipendista, 5 je studentica i 2 studenta.

Vrlo je znakovito to što je ove godine svečano obilježavanje Svjetskog dana Roma 8. travnja 2021. održano u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. U Memorijalnom centru u Uštici, jedinstvenom u Europi, u spomen 17 tisuća ubijenih Roma bio je osobno i premijer Plenković s izaslanstvom, te je položio vijenac na Spomen ploču na Romskom groblju Uštica, a obišao je dakako i Romski memorijalni centar. Zahvalio je zastupniku Kajtaziju na angažmanu oko izgradnje toga centra, koji je jedinstven i kakvog nema u drugim zemljama Europe. Dodao je da je Vlada taj projekt koji je koštao skoro 8 milijuna kuna financirala u gotovo 90 postotnom iznosu, na taj način želeći dati doprinos kako se ti zločini ne bi zaboravili, već da budu primjereno obilježeni i da pripadnici Roma u Hrvatskoj i svi drugi mogu dolaziti ovdje i odati počast žrtvama.

Sve ovo što je navedeno dokaz je kako je Hrvatska država koja „nema figu u džepu“ kada je riječ o poštovanju prava pripadnika romske nacionalne manjine, nego dapače, svjedoci smo vrlo visokog dosega poštovanja tih prava, što nas stavlja vrlo visoko na ljestvici uljuđenih država. Nisu Romi jedini koji ta prva „uživaju“ nego se to vreijedi i za sve pripadnike ostalih 21 manjina u RH.

Autor teksta i fotografija: **Antun Brađašević**

